

Диссертациялық кеңестің жұмысы туралы есеп

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті жанындағы (8D05202 (6D060900) – География; 8D05207 (6D060800) – Экология; 8D05207 (6D061000) – Гидрология; 8D07301 (6D071100) – Геодезия; 8D11101 (6D090200) – Туризм) мамандықтары (кадрларды даярлау бағыты) бойынша диссертациялық кеңесі

Есепте мынадай мәліметтер бар:

1. Өткізілген отырыстар саны туралы деректер:2
2. Өткізілген отырыс санының жартысынан кемінде қатысқан кеңес мүшелерінің тегі, аты, әкесінің аты (ол болған жағдайда).
Диссертациялық кеңестің барлық мүшелері – 9 адам.

3. Оқу орны көрсетілген докторанттар тізімі.

№	Докторанттардың ТАӘ	Ғылыми жетекшілері	Докторант оқыған, ЖОО
1	Хуснитдинова Марина Александровна	Скоринцева Ирина Борисовна – география ғылымдарының докторы, доцент, ҚР БҒМ «География және су қауіпсіздігі институты» АО «Географиялық зерттеулер» орталығының басқарушы директоры, Алматы қ., Қазақстан; Тристам Барретт – Ph.D, қауымд., проф., Макс Планканың әлеуметтік антропология институты, Галле қ., Германия.	К.И. Сатпаев атындағы Қазақ ұлттық зерттеу техникалық университеті
2	Амиргалиева Айнур Серикказыевна	Полякова Светлана Евгеньевна – география ғылымдарының кандидаты, доцент, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, Алматы қ., Қазақстан; Гафуров Абдор – PhD докторы, Жер туралы ғылымның неміс зерттеу орталығы, Потсдам қ., Германия.	Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті

4. Мынадай бөлімдері белгіленіп көрсетілген, есепті жыл ағымында кеңесте қаралған диссертацияларға қысқаша талдау:

1) қаралған жұмыстар тақырыптарына талдау;

Хуснитдинова Марина Александровна – диссертациялық жұмыс Қазақстан Республикасының шекаралық аймағын ландшафты-экологиялық зерттеуге арналған. Диссертациялық жұмыстың мақсаты – қазақ-қырғыз секторының шекаралас аймағында ландшафттық-ресурстық әлеуетті сақтауға және келеңсіз экологиялық жағдайлардың алдын алуға бағытталған геоэкологиялық проблемаларды анықтау және қоршаған ортаны қорғау шараларының кешенін әзірлеу. Мақсатқа келесі міндеттерді шешу арқылы қол жеткізілді:

- шекаралас аймақтардағы табиғи ресурстарды пайдалану мәселелері бойынша зерттеулердің қазіргі заманғы теориялық және әдістемелік негіздеріне ақпараттық іздеу және талдау жүргізу;

- шекаралас аумақтардың табиғи-экономикалық жүйелерін және антропогендік бұзылыстарын бағалау;

- шекаралас аумақтардың ландшафты және экологиялық жағдайын бағалау;

- шекаралық қазақ-қырғыз секторының ландшафты-экологиялық жағдайын тұрақтандыру бойынша табиғатты тұрақты пайдалану мен қоршаған ортаны қорғау шараларын дамытудың негізгі бағыттарын әзірлеу.

Ландшафттық-экологиялық зерттеу әдісі трансшекаралық табиғатты пайдалану контекстінде геоэкологиялық проблемаларды анықтау мен бағалауға негіз болды. Ландшафттық-индикаторлық әдісті қолдану, ландшафттардың әртүрлілігін және антропогендік бұзылыстарды бағалау, ландшафттарды мақсатты картаға түсіру, қашықтықтан зондтау әдісін және заманауи ГАЖ технологияларын қолдану арқылы табиғи аудандастыру табиғи ресурстарды теңгерімді пайдалануға бағытталған негізгі экологиялық шараларды әзірлеуге мүмкіндік берді. Қазақстан мен Қырғызстанның шектес аумақтарындағы ресурстар.

Қазақ-қырғыз шекаралық секторының табиғи жағдайлары мен шаруашылық пайдалану ерекшеліктерін бағалау шекаралық сектордың табиғи жағдайлары ұқсас геологиялық және геоморфологиялық, климаттық жағдайлармен, таулы рельефтің басымдылығымен сипатталатынын көрсетті, бұл олардың ұқсастығын алдын ала анықтады. іргелес шекаралас аумақтардың ландшафты ұйымдастырылуы. Кеңестік кезеңдегі табиғатты пайдаланудың тарихи ортақтығы мен қазіргі табиғи ландшафттық жағдайлар іс жүзінде бүкіл трансшекаралық аймақта табиғи ресурстарды пайдаланудың және табиғи және антропогендік процестердің дамуының ұқсас жағдайларына әкелді. Шекара секторының шегінде ландшафттың алуан түрлілігі табиғат кешендерінің кең спектрімен ұсынылған - тау етегіндегі жазықтардағы шөлдерден альпілік шалғындарға дейін.

Шекараның қазақ-қырғыз секторының антропогендік бұзылыстарын бағалау орташа және төмен бұзылу дәрежесіндегі ландшафттардың басым екендігін анықтады.

Қазақ-қырғыз секторының ландшафттық-экологиялық жағдайын бағалау нәтижесінде салыстырмалы түрде қолайлы және қанағаттанарлық

экологиялық жағдайдағы ландшафттардың таралуы анықталды – 84,3% (қазақстандық сектор) және 70,3% (қырғыз секторы).

Шекарадағы қазақ-қырғыз секторының геоэкологиялық проблемалары: ауыл шаруашылығы жерлерінің тозуы; жайылма және орман экожүйелерінің тозуы; гидрологиялық режимнің бұзылуымен, суды бөлумен және жер үсті суларының ластануымен байланысты мәселелер; өнеркәсіптік және тұрмыстық қалдықтармен, соның ішінде радиоактивті қалдықтармен байланысты проблемалар.

Қазақ-қырғыз шекара секторының табиғатын тұрақты пайдаланудың негізгі бағыты трансшекаралық су ресурстарын кешенді басқарудың келісілген тетіктерін әзірлеу, олардың ластануын азайту жөніндегі шараларды әзірлеу болып табылады.

Амиргалиева Айнуր Серикказыевна – диссертациялық жұмысы климаттың өзгермелі жағдайында су ресурстарының өзгеруін болжау және шаруашылық белсенділікті арттыру және оларды Іле-Балқаш бассейнінде ұтымды пайдалануға арналған. Диссертациялық жұмыстың мақсаты – қазіргі кездегі су режиміне антропогендік факторлар мен климаттық өзгерістердің әсерін ескере отырып, Іле-Балқаш аймағының ең маңызды өзендерінің жылдық ағынының ұзақ мерзімді ауытқуын зерттеу және талдау. ағыс сипаттамаларына неғұрлым айқын әсер етеді. Мақсатқа келесі міндеттерді шешу арқылы қол жеткізілді:

- Әдеби дереккөздерді зерттеу және климаттық өзгерістердің жалпы тенденцияларын талдау;

- 2015 жылға дейінгі бақылаудың барлық кезеңіне оның негізгі учаскелеріндегі Іле-Балқаш алабының өзендерінің қалыптасу белдеуіндегі ағынға әсер ететін өзен ағыны және метеорологиялық элементтер туралы ақпарат жинау;

- Зерттелетін бассейнің сипаттамалық кезеңдері үшін су ресурстарының жылдық ағынының есептеулері;

- Климаттың өзгеруі және антропогендік әсер ету жағдайында Іле өзені бассейнінің су ресурстарының ағымдағы жағдайының өзгеруін бағалау;

- Іле-Балқаш алабының кейбір өзендері мысалында қар жамылғысын метеорологиялық бақылаулар жеткіліксіз болған жағдайда «Дәреже-күн» әдісін қолдану нәтижелері;

- Қар жамылғысының су жоғалтуының шекті көлемі зерттелетін бассейндегі су тасқыны көлемінің алдын ала болжамы үшін есептеледі.

Зерттеу барысында жаңа ғылыми нәтижелер алынды:

- Іле-Балқаш бассейнінің негізгі өзендерінде жауын-шашынның көбеюіне байланысты өзендердің су құрамының өзгеруінен бастап ұзақ мерзімді қазіргі кезеңнің (1990-2015 жж.) деректері нақтыланды және өңделді;

- орындалған есептеулердің дұрыстығына баға бере отырып, облыстың негізгі өзендерінің әртүрлі ағындарының ағынды сипаттамалары мен жылдық ағынының есептік мәндері есептелді және ұсынылды;

- арналарды реттеуге байланысты қарастырылып отырған аймақтың және бірінші кезекте Іле, Шарын, Шелек және Күрті өзендерінің өзен ағынына шаруашылық қызметінің әсеріне баға берілді;

- алғаш рет қар жамылғысының сұйықтық жоғалту мөлшерін анықтау үшін «Дәреже-күн» әдісі сынақтан өткізілді, оның көмегімен Іле Алатауы өзендерінің суының ұзақ мерзімді болжамы жасалды.

2) диссертация тақырыбының "Ғылым туралы" Заңының 18-бабының 3-тармағына сәйкес Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия қалыптастыратын ғылымның даму бағыттарына және (немесе) мемлекеттік бағдарламалармен байланысы;

М.А. Хуснитдинованың диссертациялық жұмысы Қазақстан Республикасының негізгі мемлекеттік құжаттарын іске асырумен сәйкес келеді: Қазақстанның 2007-2024 жылдарға арналған тұрақты дамуға көшу концепциясы; «Қазақстан-2050» даму стратегиясы, мұнда интеграцияның ең тиімді нысаны ретінде шекаралық ынтымақтастықты дамыту негізгі басымдықтардың бірі болып табылады; Қазақстан Республикасы Президентінің 2018 жылғы 15 ақпандағы № 636 Жарлығымен бекітілген Қазақстанның 2025 жылға дейінгі стратегиялық даму жоспары, т.б.

А.С. Әмірғалиеваның диссертациялық жұмысы Қазақстан Республикасының негізгі мемлекеттік құжаттарын іске асырумен сәйкес келеді: Қазақстанның 2007-2024 жылдарға арналған тұрақты дамуға көшу тұжырымдамасы; «Қазақстан-2050» даму стратегиясы, мұндағы негізгі басымдықтардың бірі шекаралас өңірлердегі су ресурстарының өзгерістерін болжау болып табылады; Қазақстан Республикасы Президентінің 2018 жылғы 15 ақпандағы № 636 Жарлығымен бекітілген Қазақстанның 2025 жылға дейінгі стратегиялық даму жоспары, т.б.

3) диссертациялар нәтижелерінің практикалық қызметке енгізу деңгейін талдау.

М.А. Хуснитдинова диссертацияның ғылыми нәтижелері, ережелері, ұсыныстары мен қорытындылары басқару құрылымдарын арнайы географиялық ақпаратпен – картографиялық қамтамасыз етумен және ғылыми негізделген ұсыныстармен қамтамасыз ету арқылы экологиялық мәселелерді шешуге мүмкіндік береді. Осы зерттеудің нәтижелері Қазақстан мен Қырғызстанның трансшекаралық аумақтарын келісілген және өзара тиімді дамытудың бірлескен стратегиясын құруға бағытталған бағдарламалар мен жобаларды әзірлеуге елеулі үлес қосуда.

Диссертациялық зерттеудің нәтижелері келесіде жүзеге асырылады:

1. Мал шаруашылығы және жемшөп өндірісі ҚазҰҒЗИ – «Қазақ-қырғыз секторының шекаралас аймағы ландшафттарының ағымдағы экологиялық жай-күйінің картасы», масштабы 1: 1 000 000 (қолданысқа енгізілу актісі 2020 жылғы 30 қарашадағы № 01- 601) № 0,0884 «Мал шаруашылығының

қарқынды технологияларын дамыту» бағдарламасы бойынша ғылыми-зерттеу жұмыстарын жүргізу кезінде.

2. «Қазақстан фермері» қоры – «Қазақ-қырғыз секторының шекаралық аймағының экологиялық жағдайын тұрақтандыру бойынша қоршаған ортаны қорғау іс-шараларының картасы», масштабы 1: 1 000 000 (ҚР 27 қараша 2020 ж. 2018 жылы Жамбыл облысындағы жайылымдық жерлердің тозуы және 2019-2020 жылдарға Алматы облысында жайылымдарды басқару жоспарларын әзірлеу жобасы.

Қазақстанның шекара маңы секторының ландшафттық-экологиялық және әлеуметтік-экономикалық жағдайын кешенді бағалау нәтижелерін жерге орналастыру және жерге орналастыру жоспарларын жасауда, шекаралас аймақтардың әлеуметтік-экономикалық дамуының стратегиялары мен бағдарламаларын әзірлеу және дайындау кезінде пайдалану ұсынылады.

Амиргалиева Айнур Серикказыевна диссертацияның ғылыми нәтижелері, ережелері, ұсыныстары мен қорытындылары жаңалық элементтерін қамтиды, ғылыми жаңалық тұрғысынан ең маңыздысы су ағызуының ұзақ мерзімді ауытқуларының өзгеруін зерттеу болып табылады. Сондай-ақ 1930-2015-2018 жылдар аралығындағы есептік бақылау кезеңдері үшін Іле-Балқаш өңірінің негізгі өзендерінің шаруашылық қызметі мен ағынды сипаттамаларының әсерін көрсету маңыздылығы көрсетілді.

Диссертациялық зерттеудің нәтижелері келесіде жүзеге асырылады:

1. Диссертациялық зерттеу нәтижелерін енгізу актісі.

Вегетациялық кезеңдегі су тасқынының көлемін алдын ала ұзақ мерзімді болжаудың әзірленген әдістемесі жеткілікті тиімділікке ие, ол «Қазгидромет» РМК Гидрология департаменті, Гидрологиялық процестерді модельдеу және гидрологиялық зерттеу орталығы департаменті базасында өндірістік сынақтарға негіз болды. Есептер.(қаңтар, 2021 ж.)

5. Ресми рецензенттердің жұмысына талдау (мейлінше сапасыз пікірлерді мысалға ала отырып).

Диссертацияның мазмұнын оқып зерделеу үшін және сыни пікір беруі үшін әрбір диссертацияға ресми түрде екі рецензент тағайындалды, олардың ғылыми дәрежелері ғылым докторы немесе ғылым кандидаты, философия (PhD) докторлары болды және докторанттың зерттеу аумағындағы ғылыми мақалалары 5 (бесеуден) аз болмауы шарт екендігі ескерілді.

М.А. Хуснитдинова диссертациясының рецензенттері:

Уваров Владимир Николаевич – география ғылымдарының кандидаты, "Қазақстан Қолданбалы Экология Агенттігі", Алматы қ., Қазақстан, ғылыми мамандығының шифры – 11.00.07.

Чодураев Темирбек Макешович – география ғылымдарының докторы, профессор, Ресейдің жаратылыстану академиясының академигі, И. Арабаев атындағы Қырғыз ұлттық университетінің география, экология

және туризм факультетінің деканы, Бішкек қ., Қырғыз Республикасы, ғылыми мамандығының шифры 25.00.36.

Ресми рецензенттерді тағайындау кезінде диссертациялық кеңес рецензент пен докторанттың, ғылыми кеңесшілерімен бір-біріне тәуелсіз болу принципін жетекшілікке ала отырып тағайындады.

6. Ғылыми кадрларды даярлау жүйесін одан әрі жетілдіру жөніндегі ұсыныстар.

Жоқ

7. Философия докторы (PhD), бейіні бойынша доктор дәрежесіне ізденушілердің мамандықтар (кадрларды даярлау бағыты) бойынша қаралған диссертациялар туралы деректер:

№		6D060800 – Экология	6D060900 – География	6D061000 – Гидрология	6D090200– Туризм	6D071100– Геодезия
1	Қорғауға қабылданған диссертациялар	1	-	1	-	-
2	Қорғауға қабылданған диссертациялар (оның ішінде басқа ЖОО)	1	-	-	-	-
3	Қорғаудан алынып тасталған диссертациялар	-	-	-	-	-
4	Қорғаудан алынып тасталған диссертациялар (оның ішінде басқа ЖОО);	-	-	-	-	-
5	Ресми рецензенттердің теріс пікірін алған диссертациялар	-	-	-	-	-
6	Ресми рецензенттердің теріс пікірін алған диссертациялар (оның ішінде басқа ЖОО)	-	-	-	-	-
7	Қорғау нәтижелері бойынша теріс	-	-	-	-	-

